

Täysistunto

Tiistai 11.6.2024 klo 14.01—20.50

5. Hallituksen esitys eduskunnalle etäyhteyksien käytön edistämistä oikeudenkäynneissä yleisissä tuomioistuimissa koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 63/2024 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohdientä jälkeen. — Ministeri Meri, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.18 **Oikeusministeri Leena Meri** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi muun muassa oikeudenkäymiskaarta ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia. Muutosten tarkoituksena on hallitusohjelman mukaisesti lisätä etäyhteyksien käyttömahdollisuuksia yleisissä tuomioistuimissa ja sujuvoittaa sekä nopeuttaa oikeudenkäyntejä.

Etäyhteyksien käyttämistä oikeudenkäynneissä on vähitellen laajennettu lainsäädännössä noin 20 vuoden aikajaksolla. Etäyhteyksien käyttämisestä on saatu hyviä kokemuksia. Ne vähentävät asianosaisille ja kuultaville oikeudenkäynnistä aiheutuvia kustannuksia ja ajanhukkaa sekä mahdollistavat tuomioistuimelle oikeudenkäynnin joustavan läpiviemisen. Sääntely on nykyisin varsin joustavaa, mikä mahdollistaa sen, että tuomioistuimet pystyvät suoriutumaan tehtävistään, ja myös koronapandemian aikana näin tapahtui. Hallituksen esityksen taustalla on tarve yhtenäistää vaiheittain kehitettyä sääntelyä ja lisätä entisestään etäyhteyksien käyttömahdollisuuksia.

Käyn seuraavaksi läpi muutamia keskeisiä ehdotuksia.

Monijäsenisen kokoonpanon jäsenen etäosallistuminen. Esityksessä ehdotetaan, että lakiin otetaan erityissäännökset tuomarin etäosallistumisesta oikeudenkäyntiin. Selkeänä lähtökohtana edelleen säilyisi, että oikeudenkäyntimenettely perustuu pääsääntöisesti oikeussalissa toimitettaviin istuntoihin, joihin tuomarit osallistuvat henkilökohtaisesti. Tästä lähtökohdasta kuitenkin täytyy voida poiketa tarpeen niin vaatiessa. Etäosallistuminen olisi mahdollista, kun kokoonpanossa on monta jäsentä, muulle kuin kokoonpanon puheenjohtajalle, eliikä tämä pykälä koskee sitä kohtaa. Istuntosalissa olisi tällöin paikalla ainakin puheenjohtaja ja mahdollisesti myös asianosaisia ja yleisöä. Ehdotettu säännös soveltuisi kaikkiin asteisiin ja kaikkiin monijäsenisiin kokoonpanoihin. Se koskisi kaikkia tuo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2024 vp

mioistuimen jäseniä, ja sen edellytyksenä olisi, että siihen olisi aihetta ja että puheenjohtaja harkitsee sen soveliaaksi.

Pykälät niin sanotusta etäoikeudenkäynnistä, jossa myös puheenjohtaja olisi etänä, ovat ehdotuksessa mukana. Se tarkoittaisi, että puheenjohtaja, muu mahdollinen ratkaisukokoonpano ja asianosaiset osallistuisivat oikeudenkäyntiin kaikki etäyhteydellä. Tällöin suulliselle käsittelylle ei olisi lainkaan määrätty varsinaista istuntopaikkaa. Etäoikeudenkäynti olisi mahdollinen riita- ja rikosasoiden valmistelussa, jos se olisi soveliaista. Riita- ja rikosasian pääkäsittelyssä ja muussa asiassa se olisi mahdollinen, jos siihen on perusteltu syy ja se on soveliaista. Etäoikeudenkäynti olisi ainakin ensi vaiheessa tarkoitettu poikkeukselliseksi lukuun ottamatta erikseen mainittuja tilanteita. Etäoikeudenkäyntiä saatetaan kuitenkin hyödyntää tulevaisuudessa enenevässä määrin.

Miten sitten taataan oikeudenkäynnin julkisuus etäoikeudenkäynnissä? Lakiin otettaisiin erillinen säännös oikeudenkäynnin julkisuuden takaamisesta etäoikeudenkäynnissä, kun tällöin ei ole istuntosalia, johon yleisö voitaisiin ottaa. Keinot taata julkisuus jäisivät tuomioistuimen harkintaan. Yksinkertainen tapa voisi olla järjestää mahdollisuus seurata oikeudenkäyntiä valvotusti tuomioistuimen tai muun viranomaisen tiloista etäyhteyden välityksellä. Julkisuuden toteutuminen olisi otettava huomioon etäyhteyssääntelyä tuomioistuimissa sovellettaessa.

Viranomaisen velvollisuutena olisi varmistua siitä, ettei etäoikeudenkäyntiä tallenneta. Valvonta voitaisiin toteuttaa ottamalla turvatarkastuksessa pois tallentamiseen soveltuvat välineet, mistä myös tässä yhteydessä säädetään erikseen.

Ehdotuksessa on myös asianosaisen niin sanottu pakollinen etäosallistuminen. Esityksessä esitetään, että tuomioistuin voisi erityisestä syystä määrätä asianosaisen osallistumaan etäyhteydellä myös vastoin tämän tahtoa. Pääsääntönä säilyisi, että asianosainen voi osallistua istuntosalissa oikeudenkäyntiin. Tästä poikkeavan määräyksen antaminen tarkoittaisi sitä, että asianosaisen läsnäolo-oikeus toteutettaisiin etäyhteyden välityksellä. Määräys tällaisesta voitaisiin antaa kaikenlaisissa asioissa, mutta käytännössä niitä varmaan annettaisiin lähinnä rikosasioissa. Erityinen syy, jonka vuoksi määräys voitaisiin antaa, olisi esimerkiksi oikeudenkäynnin turvallisuuden takaaminen tai sen vaarantuminen. Esimerkiksi vaaralliset vangit voitaisiin velvoittaa osallistumaan oikeudenkäyntiin etänä vankilasta käsin.

Suullisesta todistelusta ja sen vastaanottamisesta etäyhteyksillä ehdotetaan seuraavaa: Oikeudenkäymiskaaren sisältämät lisäedellytykset suullisen todistelun vastaanottamisesta videon välityksellä kumottaisiin. Videoyhteyden käyttäminen jäisi pelkän yleisen soveliaisuusharkinnan varaan.

Samalla hallitus ehdottaa, että oikeudenkäynnistä pois jäänyttä todistajaa voitaisiin kuulla puhelimen välityksellä muita tilanteita kevyemmin edellytyksin. Tarkoitus olisi välttää pääkäsittelyn peruuntuminen tai lykkäntyminen todistajan pois jäämisen johdosta. Pääkäsittelyiden peruuntuminen viivästyttää oikeudenkäyntejä, vaikeuttaa tuomioistuinten resurssien tehokasta käyttämistä ja aiheuttaa monenlaista harmia.

Lisäksi pakkokeinojen ja poissaolosten seuraamusten käyttöä ja niiden mahdollisuutta laajennetaan. Esityksessä ehdotetaan, että etäyhteyden välityksellä toimitettavassa valmisteluistunnossa olisivat käytössä samat pakkokeinot ja poissaoloseuraamukset kuin muissakin etäyhteydellä toimitettavissa istunnoissa. Merkitystä ei olisi sillä, osallistuuko asianosainen istuntosalissa läsnä ollen vai ei. Vielä lakia muutettaisiin siten, että pakkokeinojen ja poissaoloseuraamusten käyttö laajennettaisiin tilanteisiin, joissa etäyhteyttä käytetään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2024 vp

tetään muualta kuin tuomioistuimesta tai muusta viranomaisesta käsin. Tämä koskisi sekä asianosaisia, kun he osallistuvat oikeudenkäyntiin etäyhteydellä, että todistajia ja asiantuntijoita, kun suullista todistelua otetaan vastaan etäyhteyden välityksellä muualta kuin tuomioistuimesta tai muusta viranomaisesta.

Lakimuutokset ehdotetaan tulemaan voimaan muutamia kuukausia sen jälkeen, kun lait on hyväksytty ja vahvistettu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pauli Kiuru, olkaa hyvä.

15.24 Pauli Kiuru kok: Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille esittelystä.

Korona-aika opetti meitä siirtymään digitalisaation tuomiin mahdollisuuksiin nopeasti ja joustavasti. Se tapahtui vähän pakon edessä, muun muassa koulumaailmassa. Esittelitte näitä asioita: tuomarin osallistuminen etäyhteydellä, suullinen käsittely kokonaan etäyhteydellä — tämä on jatkossa mahdollista. Ja kerroitte, että nämä keinot nopeuttavat ja sujuvoittavat oikeudenkäyttöä, on myös mahdollista saada kustannussäästöjä. Tosin hallituksen esityksessä todetaan, että tietysti näiden yhteyksien rakentaminen ja käyttäminen sitoo henkilökunnan osaamista ja työaikaa, mutta ilmeisesti säästöjen puolelle tässä mennään, varsinkin kun asiat saadaan jouhevasti sujumaan.

Hallituksen esityksessä todetaan myös, että tavoitteena on parantaa oikeuden saatavuutta ja vähentää oikeudenkäyntien viivästymisiä — erittäin hyvä tavoite. Nyt kysyn vielä ministeriltä: miten tällä vaalikaudella näette kokonaisuutena suuremmassa kuvassa, kun otetaan ihan poliisin, syyttäjien, tuomioistuinten ja koko tämän ketjun toiminta, nopeutuuko kansalaisten mahdollisuus saada oikeutta asioissa, jotka ovat heille tärkeitä ja jotka vaativat tätä käsittelyä?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

15.26 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Kiitän ministeriä äskeisestä esittelystä ja siitä, että toitte tämän hallituksen esityksen tänne eduskuntaan.

Minusta tämä on perusteltu, maailma muuttuu, ja kuten tuossa edellä edustaja Kiurukin totesi, voisin ehkä nostaa sen merkittävimmän asian tässä, että on tosi harmittavaa se, että meillä paljon näitä pääkäsittelyjä ja muita peruuntuu, kun ei saada paikalle henkilöitä läsnä oleviksi, ja jo pelkästään se kyllä parantaa tilannetta sen osalta, että nämä oikeudenkäynnit eivät viivästy.

Tässä hallituksen esityksessä on mukana myös kansainvälistä vertailua, ja minusta oli erittäin mielenkiintoista huomata, että 27:stä Euroopan unionin maasta 16:ssa asianosaisten kuuleminen etäviestintätekniikan avulla on yleisesti mahdollista riita- ja rikosasioissa, niiden oikeudenkäynneissä, ja tämäkin kertoo, että tämä on nykypäivää.

Sittenhän meillä on olemassa myös ja on ollut historiassa myös, muistankin, joitakin, voi sanoa, oikeudenkäyntejä, joissa todistajat olivat kaukana ulkomailla ja oli isoja joukkoja. On valtavan tärkeää, että meillä on mahdollisuus järkevällä tavalla myös prosessiekonomisesti hallita näitä kuulemisia ja todistajien kuulemisia. Tässä onkin samassa yhteydessä esitys, että suullisen todistelun vastaanottamisen edellytyksiä etäyhteyksillä kevennettäisiin, ja tämäkin on minusta järkevä esitys.

Uskon ja tiedän, että lakivaliokunta tähän varmasti perehtyy asianmukaisesti ja käy läpi vielä tarkasti valiokuntakäsittelyssä, onko tässä joitakin yksityiskohtia, joita olisi syytä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2024 vp

huomioida, mutta kaiken kaikkiaan oma näkökulmani on hyvin positiivinen tämän esityksen suhteen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

15.28 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! On aivan oikein, että nykyteknikkaa käytetään muun muassa oikeudenkäyntien todistajien kuulemisessa. Se säästää kustannuksia, ja niin kuin edustaja Lohi äsken sanoi aivan osuvasti — ja moni muukin edustaja on todennut tämän saman asian — oikeudenkäyntien pääkäsittelyt eivät lykkäydy, koska siellä menee valtavasti ihmisten hyvää työaika hukkaan ja kustannukset nousevat.

Kysyn vain yhden kysymyksen ministeriltä: Kun nyt sitten on monessa oikeudenkäynnissä semmoinenkin tilanne, että todistajan on vaikea mennä todistamaan esimerkiksi järjestäytyneen rikollisuuden asioissa jutussa, jossa on tekijöinä erittäin raakaan väkivaltaan syyllistyneitä henkilöitä, niin onko tämä sitten se keino, millä voidaan täysin salata? Onko täysin mahdollista salata sen todistajan lausunto ja se, kuka tämä todistaja on? Hänhän ottaa siinä valtavan riskin, jos hänen henkilöllisyytensä paljastuu, ja sitten on semmoisiakin kavereita varmaan siellä tuomiolla, jotka eivät kaihdakaan keinoja, jos semmoinen tilaisuus tulee.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Zyskiewicz, olkaa hyvä.

15.29 Ben Zyskiewicz kok: Arvoisa herra puhemies! Arvoisa oikeusministeri! Haluan kiittää hallitusta ja ministeriä tästä esityksestä. Tämä on hyvä esitys, ja kuten ministeri esiteli, tällä pyritään sujuvoittamaan ja nopeuttamaan oikeusprosesseja ja vähentämään oikeusjuttujen aiheutonta viivästymistä. Tämä on erittäin tärkeä tavoite, siis oikeuden saamisen nopeuttaminen ja mahdollisuuksien mukaan myös kustannusten kasvun hillitseminen.

Julkisessa keskustelussa varsinkin viime viikkoina on välillä syntynyt semmoinen mielikuva, että juristikuntamme, ja varsinkin kaikkein korkeimpien juristien, mielestä Suomen vakavin oikeusvaltio-ongelma on siinä, ettei Suomessa perustuslaissa ole riittäviä takeita tuomioistuinlaitoksen ja myös esimerkiksi Syyttäjälaitoksen riippumattomuudesta. En tietystikään vastusta tällaisten takeiden kirjoittamista meidän perustuslakiimme, mutta kyllä suurin oikeusvaltio-ongelma Suomessa tänä päivänä on se, että oikeuden saaminen kestää aivan liian pitkään. Tämä on akuutti oikeusvaltio-ongelma, ja olemme tästä asiasta saaneet myös huomautuksia eurooppalaiselta tasolta. Tämä on yksi pieni askel tämän ongelman taklaamiseksi.

Mutta kysyn, kun en tiedä: onko ministeriössä valmisteilla jokin laajempi, esimerkiksi valitusoikeuksien perkaaminen? Itse ajattelen niin, että tarpeettomat valitusoikeudet aivan aiheettomasti työllistävät oikeuslaitosta ja myös sitä kautta viivästyttävät oikeuden saamista. Esimerkiksi hallintovaliokunnan käsitellessä eräitä ulkomaalaisasioita on käynyt ilmi, että Suomessa kielteisen turvapaikkapäätöksen saanut henkilö ei ole oikeutettu valittamaan Migrin päätöksestä pelkästään hallinto-oikeuteen — mikä luonnollisesti on välttämätöntä, että voi viedä juttunsa yhteen riippumattomaan tuomioistuimeen, siis viranomaispäätöksen sinne katsottavaksi — vaan Suomessa on oikeus myös valitusluvan kautta päästä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Nämä jutut muodostavat suurimman yksittäisen asia-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2024 vp

ryhmän korkeimman hallinto-oikeuden työssä. Onko tämä menettely välttämätön ja tarkoituksenmukainen? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kauma, olkaa hyvä.

15.32 Pia Kauma kok: Arvoisa puhemies! Ehkä voi todeta niin, että koronapandemia oli monelle todella dramaattinen ja ikävä kokemus, mutta jos siinä jokin hopeareunus on, niin se on se, että etäyhteyksien käyttö yleistyi. Siitä varmasti oli hyötyä myöskin sikäli, että digitalisaation ja tekoälyn hyödyntäminen erilaisissa viranomaispalveluissa on saanut uutta puhtia ja siinä edetään. Siihen liittyy myöskin tämä tänään käsittelyssä oleva lakiesitys, jossa etäyhteyksien käyttömahdollisuuksia lisätään muun muassa yleisissä tuomioistuimissa ja sujuvoitetaan oikeudenkäyntejä.

Aivan kuten tuossa edustaja Zyskowicz totesi edellä, Euroopan tasolla on monta kertaa nimenomaan Suomelle annettu huomautuksia oikeudenkäyntiprosessien pituuksista ja sitä kautta ihmisten hankaluudesta saada oikeutta omalle asialleen ja myöskin siitä, että sikäli kun prosessit ovat pitkiä, ne myöskin tulevat hyvin kalliiksi tavalliselle ihmiselle. Olisin nyt teiltä, arvoisa ministeri, kysynyt: mitä muita toimia meillä on hallitusohjelmassa suunnitteilla oikeudenkäyntiprosessien sujuvoittamiseksi ja toki myöskin niiden kalleuden estämiseksi ja hinnan kohtuullistamiseksi ihan tavallisen oikeutta hakevan kansalaisen kannalta?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kaunistola, olkaa hyvä.

15.34 Mari Kaunistola kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos, arvoisa ministeri, esittelystä. Tämä on tärkeä asia, jota meidän on toki syytä edistää. Resurssien näkökulmasta niin oikeuslaitos kuin vankeinhoidon Rikosseuraamuslaitoksen väki kipuilevat resursseista, ja uskon, että tällä pystytään myös vaikuttamaan tähän näkökulmaan.

Nostan vielä vankeinhoidon puolelta esiin sen, että kun tässä olemme Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöä kuulleet vankeinhoidon tilasta lakivaliokunnassa, niin esille on nousut juuri tämä resurssihuoli ja varsinkin se, kuinka valtava kilometrimäärä meillä menee vuosittain siihen, kun vankeinhoito sitoutuu kuljettamaan vankeja tuomioistuimiin. Sen takia näen, että kun tätä asiaa tulevaisuudessa kehitetään, niin tässä varmasti on myös yksi konkreettinen teko siihen, että voimme edistää sitä vankeinhoidossa tehtävää työtä, joka nyt jää tekemättä juuri näiden kuljetusten sitovuuden vuoksi. Ehkäpä tällä saadaan sitten tulevaisuudessa myös lisää sinne muuhun työhön panostuksia. Kiitos tästä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

15.35 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowicz nosti tuossa aivan oikein esille ison ongelman, meidän oikeudenkäyntien viivästymisen. Tämähän ei koske pelkästään meidän rikos- tai riitajuttuja, vaan meidän hallintotuomioistuimia, ehkä vielä ennen kaikkea niitä. [Eduskunnasta: Kaavoitus!] Jos ajatellaan kaavoitusta ja ajatellaan meidän elinkeinohankkeita, meillä saattaa olla miljardiluokan hankkeita suunnitteilla Suomeen, ja voi olla, että kun siellä tarvitaan 4—5 erilaista lupaa — kaavan lisäksi tarvitaan ympäristölupia ja jätteenkäsittelylupia ja vesilupia ja niin edelleen — niin nämä menevät vähän eritahtisesti ja jokaisesta luvasta voit erikseen valittaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2024 vp

Onhan meidän pakko tehdä jotain tässä, jotta me saadaan tätä yhteiskuntaa sujuvammaksi, että me saadaan näitä investointeja Suomeen, että me kykenisimme näitä lainsäädäntöjä yhdistämään niin, että olisi joku päälupa, johon yhdistettäisiin nämä muut ja saataisiin näitä valitusprosesseja vähemmäksi. Siinä en mitenkään katso arvostellen nykyistä hallitusta tai oikeusministeri Merta, joka siellä edessä istuu, koska tähän on yhteinen ongelma, joka on ollut meillä pidempään, vuosikymmenten aikana kehittynyt tämä tilanne Suomessa. Mutta tähän on jotain tietenkin pyrittävä tekemään, ja rohkeaisen hallitusta puutumaan tähän.

Mutta se, mikä koskee riita-asioita, ja voisin kysyäkin ministeriltä sitä: Kyllä yksi ehkä suurimpia ongelmia meidän järjestelmässä on se, että riitajutuissa keskituloiset, tavalliset suomalaiset eivät saa oikeutta. He eivät saa oikeutta sen takia, että he eivät pääse ilmaisen oikeusavun piiriin. Nämä prosessit ovat tulleet niin kalliiksi, että kukaan ei oikein uskalla ottaa riskiä siitä, että häviää jutun tai joutuu maksamaan omat oikeudenkäyntikulunsa. Hometalojutussakin voi tulla helposti satatuhatta oikeudenkäyntikulua. Tämä on vaikeasti ratkaistava ongelma, mutta toivon, että tähän meillä olisi yhteistä tahtotilaa syvällisesti perehtyä, millä keinoilla me kykenisimme parantamaan, voi sanoa, tilannetta niin, että kaikki suomalaiset kokisivat, että silloin kun pitäisi ratkoa myös oikeudellisesti näitä riitoja, niin näitten prosessien kalleus ei tulisi syyksi, että joudutaan luovuttamaan eikä oikeutta todellisuudessa saada.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

15.38 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Edustajat Zyskowicz ja Lohi puhuivat samasta asiasta kuin mitä tuossa ajattelin todentaa. Oikeudenkäyntiprosessien nopeus on tässä erittäin tärkeässä roolissa, ja jos tällaista saadaan nopeutettua, niin se on hyvä asia. Ja sitten jos mietitään näitä hallinto-oikeuksien käsittelyaikatauluja, niin ne ovat sitten vielä oma lukunsa sinänsä.

Mutta se, mikä nopeuden ja näitten rinnalla pitää muistaa, on se, mikä se ydinasia on: oikeuden saamisen kynnyksen pitää olla matala, niin että ihmiset saavat hakea oikeutta ja pääsevät hakemaan oikeutta matalalla kynnyksellä. Minusta tämä asia on oikeusvaltiossa tärkeää huomata. Sitten jos siihen tulee kynnyksiä näistä kustannuksista ja muista, niin se tekee siitä sitten vaikeampaa ja sitten ei saada ratkottua asioita.

Ehkä yksi kehityspolku myös näitten digitaalisten välineitten hyödyntämisessä on tämä sovittelupolun kehittäminen ja sen alueen saaminen vielä paremmin käyttöön.

Se, minkä takia pyysin puheenvuoron, liittyy tähän oikeudenkäyntiprosessiin. Kun me kaikki katsomme aina televisiosta ja muista, kun näitä oikeudenkäyntejä istutaan ja sinne tulee niitä ihmisiä, joilla on huppu päässä tai papereita tai mitä tahansa esillä, niin tuoko tämä digitaalinen puoli nyt tällaiselle porukalle myöskin sitten uudenlaisen tavan olla pöydässä näitten oikeuskäsittelyjen aikana, mikä minun mielestäni tässä jossain määrin on näkynyt? Se on tässä yksi semmoinen asia.

Toinen, joka tähän liittyy, on se, että tämä voi antaa työkaluja siihen, kun todistajien tilanne, mistä edustaja Hoskonenkin hyvin tässä puhui, on aina sellainen, että lähtekö prosessiin mukaan oman turvallisuuden takia, kun ei tiedä niistä kaikennäköisistä toimijoista, ketkä siellä oikeuden penkillä istuvat. Tämä on myöskin semmoinen asia.

Tässä on aika monta ulottuvuutta, jotka pitää ottaa huomioon. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Rostila, olkaa hyvä.

15.40 Onni Rostila ps: Arvoisa herra puhemies! Aivan ensiksi kiitän tietenkin oikeusministeri Merta tärkeästä esityksestä, joka puuttuu nimenomaan keskeiseen oikeuden saatavuuteen liittyvään ongelmaan eli tähän oikeudenkäyntien liian pitkään keston, josta Suomi on itse asiassa saanut useita huomautuksia myös kansainvälisiltä valvontaelimiltä. Kuten edustaja Zyskowicz aikaisemmin viittasi, käsittelyjen liian pitkä kesto on Suomessa ihan todellinen ihmisoikeusongelma, jos näin voi sanoa, ja siihen tämä tosiaan puuttuu.

Ehkä haluaisin kysyä myös ministeriltä, että kun hallitusohjelmassahan on useita kirjauksia tähän samaan aihealueeseen liittyen, eli myöskin sitten esimerkiksi rikosprosessien puolella tämän poissaolevana tuomitsemisen selvittäminen, niin voidaanko siinä löytää joitakin sellaisia menettelyjä, joilla sitten vältettäisiin tätä liiallista pääkäsittelyjen peruuntumista, koska se on todellinen ja aika isokin ongelma. Erityisesti täällä pääkaupunkiseudulla kärjäoikeuksien käsittelykalenterit ruuhkautuvat auttamatta siitä, kun sinne eivät sitten syytettyt vastaajat tule paikalle niin kuin on sovittu. Se ei oikein mene tavallisen kansalaisen oikeudentajuun, että siitä ei koidu mitään seuraamuksia, kun vaikka todisteellisesti sinulle näytetään ja ilmoitetaan, että täytyy tulla paikalle tiettyinä aikoina, niin et sitten kuitenkaan sinne tule.

No, sitten oikeastaan vielä lopuksi tästä... Tämä on minusta tärkeää oikeusvaltiokeskusteluun liittyvää asiaa, oikeuspoliittista keskustelua, niin että hiukan myös omalta kohdaltani haluaisin kommentoida sitä, että hiukan leväperäisesti on esitetty mielestäni väitteitä jostain oikeusvaltion rapauttamisesta, kun tämä hallitus sekä pysyvien resurssien lisäämisellä että nyt näillä konkreettisilla lakiesityksillä nimenomaisesti puuttuu juuri, kuten alussa mainitsin, tähän kaikkein keskeisimpään ja kansainvälisestikin noteeratuimpaan oikeusvaltiokysymykseen. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Oikeusministeri Meri, viisi minuuttia, olkaa hyvä.

15.42 Oikeusministeri Leena Meri: Kiitos kaikille edustajille oikein hyvistä puheenvuoroista.

Aloitan oikeastaan tuosta oikeusvaltion ytimestä ja siitä, mikä on oleellista.

Tuomioistuimien ja oikeussuojien ja sinne pääseminen on oikeastaan koko yhteiskunnan selkäranka. Meillä voi olla monenlaista lainsäädäntöä ja monenlaisia pykäläoikeuden saamiseksi, mutta jos ei sitä voi koskaan toteuttaa, viime kädessä tuomioistuinreissulla, niin ei sitä silloin ole, ja sen takia edustaja Zyskowiczin ja edustaja Rostilan puheenvuorot siitä, että tämä on vakavin oikeusturvaongelma, ovat osuneet oikeaan. Sen takia hallitusneuvotteluissa me vielä neuvottelimme lisäämäärärahan oikeudenhoidon selonteon mukaisesti tänne ketjuun, elikkä syyttäjä, tuomioistuin, vankeinhoito, oikeusapu muun muassa, ja hyvin paljon näitä erilaisia prosessin sujuvoittamistoimenpiteitä, joista minulla on muutamia monisteita ja tässä on yksi.

Tästä ei ole kauan aikaa, kun me kävimme osaston kanssa läpi näitä, mitä tässä nyt on siellä selvittelyssä ja mitä hallituksen esityksiä pitäisi tulla tällä hallituskaudella. Toivon, että ne tulisivat viimeistään keväällä 25, mutta ymmärrän, että siellä on osasto poikkeuksellisen täynnä. Meidän rikosoikeusosastolla ei ole koskaan tehty näin paljon hallituksen esityksiä kuin tällä hetkellä tehdään: muun muassa syyteneuvottelut, sakkomenettelyn uu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2024 vp

distus, pienriitamenettely ja häätö — no, ne eivät ole sillä osastolla — rikosasioiden sovitelun laajentaminen, kehittäminen ja myös menomaan tämä ”ratkaisun uhalla”, elikkä että voisi helpommin olla ratkaisun uhalla niin, että vastaaja esimerkiksi ei ole paikalla ja hänen asianajajansa on. Tästä tulee tuomioistuimilta paljon palautetta, että niitä peruuntuu. Me tehdään ihan valtavasti tämän prosessin sujuvoittamiseksi, ja itse näitä pohdiskelen monesti iltaisin.

No, sitten mitä tulee näihin valitusoikeuksiin, niin nämä tulevat eri substanssilaeista. Muun muassa ulkomaalaislaissa on tämä valitusoikeus, ja täytyy kysyä ministeri Rantaselta, onko siellä mitään sille tehtävissä. Olemme tästä keskustelleet. Tähän liittyvät myös ulkomaalaisten vankien palautusta koskevat asiat, joita tällä hetkellä tarkastelen oikeusministeriössä, että mitä niille voitaisiin tehdä. Sekin vapauttaisi meillä vankilaresursseja, kun niitä saataisiin paremmin palautettua. Niissä on erilaisia edellytyksiä, muun muassa vaaditaan suostumuksia. Sitten Viron osalta Viron kansallinen lainsäädäntö onkin tullut tässä ongelmaksi. Minulla ei tässä nyt ole aikaa mennä yksityiskohtiin, mutta hyvin paljon kaikkea uutta tietoa on tullut minullekin siitä. Sama koskee näitä erilaisia lupamenettelyitä, joissa pitäisi varmaan joku semmoinen yhteinen riihi pitää, että iskettäisiin päämme yhteen. Ei huono idea ollenkaan tämmöinen päälupa-ajatus, että olisi joku päälupa ja sitten olisi pienempiä lupia, ettei joka pienestä yksityiskohdasta saisi hakea muutosta. Ihan hyvä ajatus, mutta en tiedä sitten, onko siellä... En uskalla nyt sanoa, muistaakseni ainakin hallitusohjelmassa on kirjauksia, mutta ne eivät ole suoraan minun salkussani.

Sitten yksi vakava oikeusturvaongelma on oikeudenkäyntikulut, mitkä nostitte esille, ja se, että ne henkilöt, jotka ovat esimerkiksi keskituloisia, eivät saa maksutonta oikeudenkäyntiä. Meillä oli ja hallitusohjelmassa on kirjaus siitä, että koetetaan yhdessä vakuutusyhtiöiden kanssa edesauttaa tätä. Minulla oli viime viikolla heidän kanssaan hyvä paneeli ja seminaari. Siellä oli vakuutusyhtiöistä, Asianajajaliitosta, kuluttajapuolelta henkilöitä ja käytiin tätä keskustelua. Kovasti kannustin heitä myös myymään erilaisia oikeusturvavakuutuksia. Toki heillä on tämä taloudellinen näkökulma myöskin, mutta joka tapauksessa kävi ilmi myös siinä keskustelussa, että kun jokaisella on kotivakuutus ja siihen kuuluu oikeusturvavakuutus, niin nyt on ollut semmoinen trendi, että jotkut ihmiset haluaisivat poistaa sen kotivakuutuksesta. Ehkä olisi hirmu hyvä, että vakuutusyhtiöt aina muistaisivat kertoa, että kun sinä vaikka ostat asunnon, niin hei, onko sinulla hyvä oikeusturvavakuutus, että olisi edes jonkinlainen suoja ja että tulet ajatelleeksi siinä vaiheessa, kun ostat sen asunnon, että hitsit soikoon, tästähän voi tulla riita. Kehotinkin heitä vaikka myymään erilaisia paketteja ja pohtimaan, minkälaisia tuotteita voisi olla. Mutta tästä syystä nyt taloudellisten reunaehtojen vuoksi lähdetään kokeilemaan tätä pienriitamenettelyä sillä lailla, että aloitetaan näistä häätö- ja huoneenvuokra-asioista. Se on meillä nyt valmistelussa, ja jos saadaan siitä hyviä kokemuksia, niin sitähan voisi laajentaa.

Tämän seminaarin mukaan, jossa käytiin näitä oikeusturvavakuutuksia läpi, tällä hetkellä suurin asiamäärä on nimenomaan nämä kiinteistöistä ja asuntokaupoista johtuvat riidat, ja se oli minulle kyllä yllätys, että se on niin suuri ongelmavyöhyke. Ja sitten kun ne eivät ole aina vain ne omat kulut, kun on vielä se riski niistä vastapuolen kuluista.

Yksi asia, minkä haluan sanoa, on se, että toivoisi aina, että kun se on asianajajien velvollisuus muistaa paljoksua sen vastapuolen laskua siellä oikeudenkäynnissä, niin onko tämä muistettu tehdä. En tiedä. Tuomioistuin voi virankin puolesta tällä hetkellä sitä laskun kohtuullistamista tehdä, mutta kyllähän se herkemmin tehdään, jos ei mennä hyväksymään sitä laskua. Se on kanssa yksi semmoinen, mikä kiinnostaisi kovin paljon. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 64/2024 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.